

MARCIN SIENKIEWICZ
Uniwersytet Wrocławski

ZNACZENIE GAZU ZIEMNEGO W RELACJACH POLSKO-AMERYKAŃSKICH

Wprowadzenie

Gaz ziemny posiada obok ropy naftowej status jednego z najważniejszych surowców będących przedmiotem handlu międzynarodowego. Izolowane do tej pory rynki narodowe, czy też regionalne przekształcają się w rynki kontynentalne, a te oddziałując na siebie coraz mocniej uczestniczą w procesie globalizacji handlu gazem. Zjawisko globalizacji rynku gazu ziemnego stymulowane jest przez co najmniej dwa bodźce: rozwój światowego sektora LNG (liquefied natural gas), który poprawia mobilność towaru jakim jest gaz oraz zwiększającą się podaż gazu generowaną przez tradycyjnych i nowych dostawców. W procesie tym uczestniczą, choć w różnym stopniu, Polska i Stany Zjednoczone (USA). Polska dzięki uruchomionemu w 2016 r. terminalowi LNG im. Lecha Kaczyńskiego w Świnoujściu zyskała dostęp do światowych rynków gazu skroplonego, na którym operuje wielu dostawców dysponujących zróżnicowaną ofertą kontraktową. Stany Zjednoczone w niemal w tym samym czasie zadebiutowały jako eksporter skroplonego gazu ziemnego na rynki europejskie, stając tym samym do rywalizacji handlowej z dotychczasowymi potentatami w tej dziedzinie. Niniejszy artykuł poświęcony został zagadnieniu roli gazu ziemnego w aktualnych relacjach między Polską, a Stanami Zjednoczonymi. Do wyboru takiego tematu autora skłaniała m.in. świadomość wzrastającego znaczenia gazu ziemnego w strategiach gospodarczych obu państw. Zaistnienie konkretnych przypadków współpracy w tej dziedzinie, którym towarzyszyły deklaracje wyrażone na najwyższym szczeblu politycznym stanowią przesłanki do postawienia tezy badawczej o dużym potencjale współpracy polsko-amerykańskiej w zakresie dostaw

i handlu gazem ziemnym oraz rodzących się wokół tej dziedziny wspólnych interesach gospodarczych i politycznych. Gaz ziemny może być w perspektywie następnych 10 lat jedną z wiodących dziedzin współpracy gospodarczej, przekładającą się na zacieśnienie i zintensyfikowanie relacji politycznych pomiędzy tymi państwami. Przeprowadzona w artykule analiza interesów energetycznych ww. państw, będzie się starała odpowiedzieć na pytanie: *czy istnieje zbieżność interesów oraz wynikających z nich celów polityczno-gospodarczych pomiędzy USA a Polską?* Badanie wymienionego w tytule zagadnienia obejmie przede wszystkim okres czasowy liczony od roku 2015. W tym roku nastąpiło w Polsce, w konsekwencji wyborów prezydenckich i parlamentarnych, przejęcie władzy przez obóz zjednoczonej prawicy na czele z Prawem i Sprawiedliwością (PiS). Ugrupowanie to w swoim programie politycznym oraz wyborczym kładło szczególny nacisk na potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego w obszarze dostaw gazu ziemnego. Jednocześnie wspomniana formacja polityczna zawsze akcentowała potrzebę zacieśnienia relacji Polski z USA¹.

Sektor gazu ziemnego w USA – potencjał i plany rozwoju

Stany Zjednoczone, dzięki tzw. rewolucji łupkowej, polegającej na skomercjalizowaniu wydobycia gazu ze złóż niekonwencjonalnych, stały się liderem w wydobyciu tego surowca w skali globalnej. Przemysłowe wydobycie gazu ziemnego ze złóż łupkowych rozpoczęło się w na początku XXI w. pokrywając tylko 1% krajowego zapotrzebowania na gaz. W ciągu dekady wielkość wydobycia z tego źródła wzrosła czterdnastokrotnie². W konsekwencji USA w 2013 r. osiągnęły największy poziom wydobycia gazu ziemnego na świecie, spychając na drugie miejsce Federację Rosyjską (FR). Genezy tego sukcesu należy szukać jeszcze w latach 90. XX w., kiedy to Kongres ustanowił ulgi podatkowe dla inwestorów podejmujących projekty zagospodarowania niekonwencjonalnych złóż węglowodorów na terytorium USA. Efektem tego wprowadzenia takich rozwiązań fiskalnych był nie tylko wspomniany wzrost produkcji ropy i gazu, ale także znaczące zmniejszenie przez Waszyngton importu tych surowców. Między rokiem 2010 a 2015 USA zredukowały zakupy zewnętrzne gazu ziemnego o 32% a ropy naftowej o odpowiednio

¹ Szerzej na ten temat w: *Polityka zagraniczna w kampaniach wyborczych 2015 roku*, [w:] M. Kułakowska, P. Borowiec, O. Ścigaj (red.), *Oblicza kampanii wyborczych 2015 roku*, Kraków 2016 r., s. 443–456.

² ORLEN Upstream, *Co warto wiedzieć o gazie ziemnym*, s. 2–3, http://www.orlenupstream.pl/PL/Projekty/dzialalnoscwpolsce/fxenegy/Documents/Broszura_OU_CW WOGZ_062017_PL_p09.pdf [12 II 2018].

15%³. Polityka uniezależniania się od zewnętrznych dostaw surowców energetycznych podjęta jeszcze w czasie pierwszej kadencji Baracka Obamy kontynuowana jest przez prezydenta Donalda Trumpa. W jednym z pierwszych opublikowanych po objęciu urzędu komunikatów An America First Energy Plan padają deklaracje o konieczności maksymalnego wykorzystania własnych zasobów oraz zrewolucjonizowaniu wydobycia gazu łupkowego i ropy łupkowej co doprowadzić ma do spadku importu i „(...) osiągnięcia dobrobytu przez miliony Amerykanów”⁴. Rozwój wydobycia gazu ze złóż łupkowych rozwija się pomimo zawirowań cenowych na rynkach surowcowych. Jest on możliwy m.in. dzięki następującemu postępowi technologicznemu i dużej konkurencji na amerykańskim rynku upstreamowym. Ocenia się, że od 2014 r. poprawa w efektywności odwiertów na złożach łupkowych wyniosła od 70% do 120%⁵. W 2016 r. produkcja gazu ziemnego w USA sięgnęła poziomu 749 mld m³⁶. Takie ilości coraz trudniej ulokować producentom na rynku krajowym. Agencja Informacji Energetycznej (Energy Information Administration, EIA) oszacowała, że amerykańskie możliwości eksportowe w 2018 r. osiągną poziom maksymalnie do 130 mld m³ gazu rocznie⁷. „Rewolucja łupkowa” otworzyła zatem przed amerykańską branżą gazowniczą nowe możliwości biznesowe w zakresie handlu na rynkach międzynarodowych. Eksport amerykańskiego gazu postrzegany jest w aspekcie profitów ekonomicznych w postaci poprawy bilansu handlowego, ale także w kontekście ewentualnych korzyści politycznych. W opinii Petra B. Dorana, byłego kongresmana, a obecnie eksperta Center for European Policy Analysis (CEPA), wygłoszonej przed Komisją ds. Energii i Zasobów Naturalnych, dynamiczny eksport gazu oraz zdecydowane wchodzenie na nowe rynki, w tym przede wszystkim do Europy, powinny służyć wzmocnieniu pozycji międzynarodowej i poszerzeniu obszarów wpływów USA na świecie⁸.

Uruchomienie eksportu wiązało się ze zniesieniem dwóch barier: formalnej – zakazu eksportu amerykańskich węglowodorów wprowadzonego 2 lata

³ A. Gwiazda, *Geopolityczne następstwa rewolucji łupkowej w USA*, 25 VII 2015, <http://www.geopolityka.org/analizy/adam-gwiazda-geopolityczne-nastepstwa-rewolucji-lupkowej-w-usa> [12 III 2018].

⁴ *Energy-Environment*, 21 I 2017, White House, <https://www.whitehouse.gov/america-first-energy> [12 II 2018]

⁵ *Łupkowa erupcja w USA: 120% poprawa wydajności, opłacalność wydobycia przy 40\$*, 18 II 2018, <http://www.energetyka24.com/lupkowa-erupcja-w-usa-120-poprawa-wydajnosci-oplaczalnosc-wydobycia-przy-40> [10 III 2018].

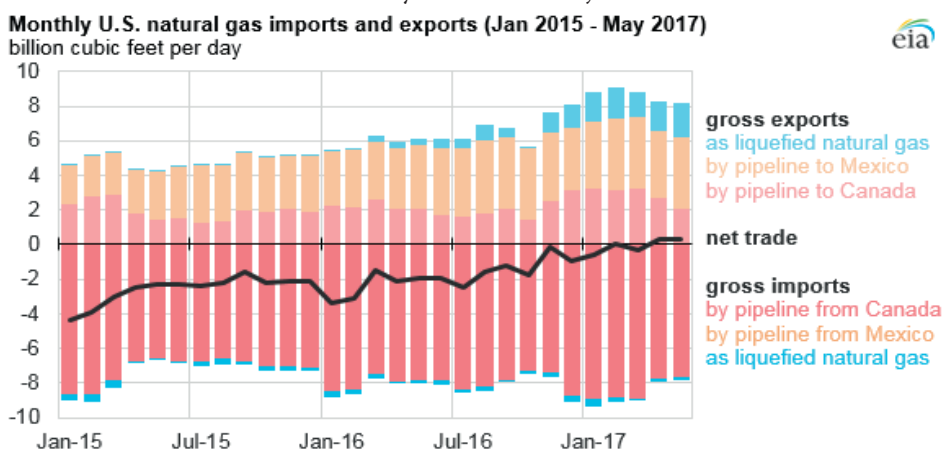
⁶ BP, *Statistical Review of World Energy*, www.bp.com [4 III 2018].

⁷ I. Trusewicz, *USA na gazowej prostej*, 11 I 2018, <http://www.rp.pl/Energianews/301119899-USA-na-gazowej-prostej.html> [12 II 2018].

⁸ A. Berman, *Strong Natural Gas Prices And Tight Supply In 2017*, 16 V 2017, <https://www.forbes.com/sites/arthurberman/2017/05/16/strong-natural-gas-prices-and-tight-supply-in-2017/> [20 II 2018].

po kryzysie naftowym w 1973 r. oraz braku odpowiedniej infrastruktury, czyli terminali skraplająco-załadunkowych LNG. W pierwszym przypadku Kongres amerykański w 2015 r. zniósł zakaz eksportu ropy naftowej oraz gazu ziemnego. W drugim przypadku techniczne możliwości eksportu umożliwi terminal LNG Sabine Pass położony nad Zatoką Meksykańską w Luizjanie. Obiekt należący do firmy Chierne Energy został uruchomiony w lutym 2016 r. Dzięki niemu wspomniana firma mogła uruchomić eksport gazu na rynki międzynarodowe, wysyłając tylko w pierwszym roku funkcjonowania terminala 40 ładunków⁹. Amerykański gaz drogą morską zaczął docierać m.in. do Japonii, Korei Południowej, Indii czy na Tajwan. Przy pomocy infrastruktury rurociągowej realizowany jest natomiast eksport do Meksyku¹⁰.

Wyk. 1. Porównanie dynamiki amerykańskiego importu i eksportu gazu ziemnego w okresie styczeń 2015 r.–maj 2017 r.

Źródło: Energy Information Administration (EIA), <https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=32392>

Rosnąca dynamika produkcji i eksportu spowodowała, że w pierwszych miesiącach 2017 r. USA uzyskały nadwyżkę w międzynarodowym handlu gazem, stając się eksporterem netto tego surowca. W strukturze eksportu wyraźnie zaznaczył się, choć nie posiada jeszcze największego udziału, gaz skroplony transportowany drogą morską. Ograniczeniem technicznym w rozwoju eksportu większych ilości gazu skroplonego są skromne możliwości infrastruktury

⁹ Eksport LNG z USA ma pobić rekord, 18 XI 2016, <http://biznesalert.pl/eksport-lng-usa-pobic-rekord/> [12 II 2018].

¹⁰ EIA, U.S. Natural Gas Exports and Re-Exports by Country, https://www.eia.gov/dnav/ng/ng_move_expc_s1_a.htm [22 II 2018].

skraplająco-nadawczej. W USA funkcjonuje obecnie ok. 110 instalacji LNG, wykonujących różnorodne usługi. Większość obiektów zlokalizowana jest wzdłuż wybrzeży morskich i oceanicznych powstała w celu obsługi dostaw importowanego gazu skroplonego. Istnieją również instalacje, które produkują LNG na potrzeby transportu samochodowego lub do użytku przemysłowego. Nadzór techniczny i regulacyjny nad nadmorskimi terminalami LNG sprawuje Federal Energy Regulatory Commission (FERC) na mocy ustawy o gazie ziemnym – *Natural Gas Act* (m.in. autoryzuje nowe projekty). Zgodnie z wymogami Ustawy o ochronie środowiska, FERC przygotowuje także oceny środowiskowe lub oświadczenia o oddziaływaniu na proponowane instalacje LNG podlegające jego jurysdykcji. Zatwierdzone i zbudowane projekty podlegają nadzorowi FERC tak długo, jak długo obiekt działa. FERC obecnie nadzoruje 24 operacyjne instalacje LNG. W tej liczbie tylko trzy obiekty to terminale exportowe LNG: wspomniany wyżej Sabine Pass nad Zatoką Meksykańską, Cove Point na wybrzeżu atlantyckim oraz Kenai w południowej Alasce¹¹. Jednak do końca 2017 r. tylko z terminala w Luizjanie Sabine Pass realizowano dostawy eksportowe. Możliwości załadownicze tego obiektu to 2 mld stóp sześciennych (56,6 mln m³), a po rozbudowie jego zdolności mają wzrosnąć do 3,5 mld stóp sześciennych (99,1 mln m³) dziennie. Aktualnie w budowie jest 5 dodatkowych terminali eksportowych LNG o łącznej mocy około 7,5 miliarda stóp sześciennych dziennie, których uruchomienie planowane jest w 2019 r. Kolejne 4 kolejne projekty o łącznej mocy prawie 7 miliardów stóp sześciennych dziennie są zatwierdzone, ale jeszcze nie są w budowie.

W 2016 r. zainicjowany został eksport amerykańskiego gazu skroplonego na rynki europejskie¹². Pierwsze dostawy dotarły do terminali w Portugalii i Hiszpanii. Z punktu widzenia amerykańskich dostawców Europa, a szczególnie rynki Unii Europejskiej (UE), stanowią atrakcyjne miejsce do rozwijania aktywności handlowej. Decyduje o tym m.in. duży udział importu w zaopatrzeniu rynków państw unijnych, który w 2015 r. osiągnął 54% całego wolumenu zużycia, który wyniósł ok. 400 mld m³ (w 2016 r. nastąpił wzrost do 428,8 mld m³¹³). O odbiorców na rynkach unijnych konkurowało w tym czasie 73 firmy importujące gaz, których udział w zaopatrzeniu danych rynków krajowych przekraczał 5%¹⁴.

¹¹ LNG, Federal Energy Regulatory Commission, <https://www.ferc.gov/industries/gas/indus-act/lng.asp> [11 II 2018].

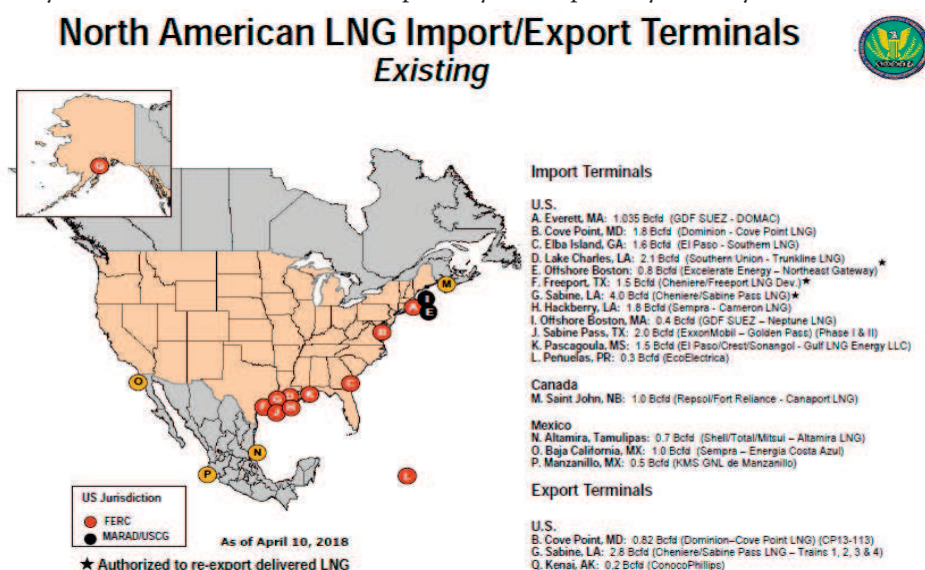
¹² B. Słomińska, *Polityka energetyczna USA – co dalej?*, 26 VIII 2016, Centrum Strategii Energetycznych, <http://cse.ibngr.pl/polityka-energetyczna-usa-co-dalej/> [11 II 2018].

¹³ *Natural gas consumption in the European Union from 1998 to 2016 (in billion cubic meters)*, <https://www.statista.com/statistics/265406/natural-gas-consumption-in-the-eu-in-cubic-meters/> [11 III 2018].

¹⁴ Eurostat, *Energy production and imports*, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Energy_production_and_imports/pl [11 II 2018].

Na wybrzeżach państw UE znajduje się łącznie 25 terminali importowych LNG o łącznych możliwościach odbiorczych wynoszących 211,68 mld m³ gazu rocznie¹⁵. Jednak to nie gaz skroplony posiada największy udział w strukturze unijnego importu. Głównym dostawcą gazu na rynki europejskie jest FR, która wykorzystuje w tym celu transport przesyłowy, oparty na 3 głównych magistralach rurociągowych: *Nord Stream* o przepustowości 55 mld m³ rocznie, *Jamal - Europa* o przepustowości 33 mld m³ rocznie, *Braterstwo* o przepustowości 120 mld m³ rocznie, które po dotarciu do wschodnich Niemiec łączą się z rurociągiem *Opal*. W 2017 r. Gazprom Eksport sprzedał na rynkach międzynarodowych łącznie 192, 2 mld m³.

Rys. 1. Rozmieszczeni terminali importowych i eksportowych na wybrzeżach USA

Źródło: Federal Energy Regulatory Commission (FERC), www.ferc.gov

Konkurentem dla amerykańskich dostawców będzie także Katar, który jest największym dostawcą gazu skroplonego do Europy oraz Norwegia, która specjalizuje się w dostawach realizowanych siecią rurociągów przechodzących przez Morze Północne do północno-zachodnich wybrzeży Europy.

¹⁵ J. Wilińska, *Jakie terminale LNG działają w Europie?*, <https://inzynieria.com/wpis-branzy/rankingi/8/47984,jakie-terminale-lng-dzialaja-w-europie-zobacz-zestawienie> [11 III 2018].

Polska strategia wobec gazu ziemnego

Polityka Polski w kwestii gazu ziemnego koncentruje się przede wszystkim na zapewnieniu bezpieczeństwa dostaw. Priorytetowe podejście władz do tego zagadnienia wynika z faktu dużego udziału gazu pochodzącego z importu w zaopatrzeniu rynku – ok. 70% zapotrzebowania. Głównym zewnętrznym dostawcą gazu do Polski jest rosyjski Gazprom. Handel z Rosją opiera się o zawarty w 1997 r., pomiędzy Polskim Górnictwem Naftowym i Gazownictwem (PGNiG SA) a Gazpromem, kontrakt długookresowy, który wygasa 31 XII 2022 r. Fizyczne dostawy rosyjskiego gazu do Polski opierają się natomiast na rurociągu Jamalskim oraz dodatkowych połączeniach przesyłowych na granicy z Ukrainą – Drozdowicze i granicy z Białorusią – Tietierowka. Od strony granicy zachodniej gaz ziemny dociera do Polski dzięki interkonektorowi w Lasowie o rocznej przepustowości 1,5 mld m³, a od strony południowej przez interkonektor w Cieszynie o przepustowości 0,5 mld m³ rocznie. W obu przypadkach: wschodniej części Niemiec oraz Republiki Czeskiej infrastruktura przesyłowa połączona jest z głównymi magistralami rurociągowymi, tłoczącymi rosyjski gaz do Europy.

Dominująca, niemal monopolistyczna pozycja Gazpromu na rynkach Europy Środkowej i Wschodniej, oparta o kontrakty długoterminowe oraz rozbudowaną infrastrukturę przesyłową na kierunku wschód – zachód, traktowana jest przez polskie władze jako podstawowy problem dla bezpieczeństwa energetycznego Polski i całego regionu. Przykład powtarzających się w relacjach ukraińsko-rosyjskich kryzysów czy też konfliktów gazowych (najostrzejszy miał miejsce w styczniu 2009 r.) pokazuje, że gaz może być traktowany jako instrument nacisku ekonomicznego w stosunku do innego państwa. Stan, w którym większość zapotrzebowania gospodarki i społeczeństwa na gaz zabezpieczana jest przez import od jednego dostawcy jest zatem obciążony dużym ryzykiem politycznym¹⁶. Również warunki ekonomiczne na jakich dokonywane są zakupy gazu oceniane są jako niekorzystne dla strony polskiej. W ocenie Piotra Naimskiego pełniącego funkcję Pełnomocnika Rządu do spraw Strategicznej Infrastruktury Energetycznej: „Gaz rosyjski jest zawsze dla Polski droższy, bo to jest cena dyktowana przez administrację rosyjską z poziomu politycznego i nie jest to nigdy cena rynkowa. Jeden z wiceprezesów Gazpromu kilka lat temu powiedział, że nie ma powodu obniżania ceny gazu dla Polski, bo Polska nie ma alternatywy dla dostaw rosyjskich”¹⁷.

¹⁶ W. Konończuk, *Gaz instrumentem rosyjskiej presji na Ukrainę*, Analizy OSW, 30 I 2013, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2013-01-30/gaz-instrumentem-rosyjskiej-presji-na-ukraine> [12 II 2018].

¹⁷ Naimski: *Gaz z Rosji zawsze słono kosztuje*, 12 X 2017, <http://biznesalert.pl/naimski-gaz-rosji-zawsze-slono-kosztuje/> [11 II 2018].

Uniezależnienie się od rosyjskiego gazu uznane zostało przez władze Polski za cel strategiczny realizowany w ramach działań na rzecz bezpieczeństwa energetycznego. Podczas sejmowego *exposé* w listopadzie 2015 r. Premier Beata Szydło, odnosząc się do kwestii bezpieczeństwa energetycznego, zapowiedziała m.in. „(...) działania zmierzające do zagwarantowania nam w każdej sytuacji dostaw gazu i ropy, a więc dokończenie budowy i rozbudowania gazoportu. I do rozważenia zbudowanie drugiego gazoportu w okolicach Trójmiasta. Możliwość stosowania alternatywnego rozwiązania, jeśli chodzi o dostawy gazu to również kwestia cen tego surowca jaki otrzymujemy ze wschodu¹⁸.

Rys. 2. Trasa przebiegu planowanego rurociągu *Baltic Pipe*

Projekt *Baltic Pipe* składa się z 5 głównych komponentów:

1. **Gazociąg na dnie Morza Północnego**
Podmorski gazociąg pomiędzy norweskim a duńskim systemem przesyłowym gazu.
2. **Rozbudowy duńskiego systemu przesyłowego**
Rozbudowa istniejącego systemu przesyłowego w Danii.
3. **Tłocznia gazu w Danii**
Tłocznia gazu zlokalizowana we wschodniej części Zelandii.
4. **Gazociąg na dnie Morza Bałtyckiego**
Gazociąg podmorski pomiędzy duńskim a polskim systemem przesyłowym gazu.
5. **Rozbudowy polskiego systemu przesyłowego**
Rozbudowa istniejącego systemu przesyłowego w Polsce.

Źródło: *Baltic Pipe Project*, <https://www.baltic-pipe.eu/pl/o-projekcie/>

¹⁸ *Exposé premier Beaty Szydło – stenogram*, 18 X 2015, <https://www.premier.gov.pl/expose-premier-beaty-szydlo-stenogram.html> [11 II 2018].

Ostatecznie rozwiązaniem wyżej opisanego problemu ma być realizacja projektu dywersyfikacyjnego nazywanego *Bramą Północną*. Obejmuje on budowę połączenia przesyłowego – *Baltic Pipe*, łączącego Polskę, poprzez Danię, ze złożami gazu na szelfie norweskim.

Współpraca polsko-amerykańska w obszarze gazu ziemnego

Rozwijającą się współpracę polsko-amerykańską w obszarze gazu ziemnego należy postrzegać jako jeden z nabierających coraz większej wagi wątków w wieloaspektowych relacjach pomiędzy obu państwami. USA to główny partner Polski we wspólnocie euroatlantyckiej, postrzegany jako lider i gwarant stabilności struktur bezpieczeństwa świata zachodniego. To właśnie bezpieczeństwo militarne i współpraca wojskowa były wiodącą kwestią we wzajemnych stosunkach poczynając od początku lat 90. XX w. Temat współpracy energetycznej pojawił się dopiero na początku drugiego dziesięciolecia XXI w. i dotyczył rozpoznania i zagospodarowania złóż gazu z łupków. W 2010 r. strona polska przyjęła zaproszenie USA do udziału w Globalnej Inicjatywie na rzecz Gazu Łupkowego (Global Shale Gas Initiative, GSGI), przekształconej później w Unconventional Gas Technology Exchange Program (UGTEP), której celem jest wsparcie administracji w kwestiach instytucjonalnych i regulacyjnych. Istotnym komponentem współpracy polsko-amerykańskiej w dziedzinie energii jest zaangażowanie amerykańskich przedsiębiorstw w poszukiwania gazu łupkowego w Polsce. Największe amerykańskie koncerny, które uzyskały koncesje na poszukiwania gazu łupkowego w Polsce, wycofały się jednak z tego przedsięwzięcia, podając jako jeden z głównych powodów tego rodzaju kroku umiarkowane uwarunkowania geologiczne wydobywania surowca. Na rynku polskim pozostały aktywne amerykańskie firmy serwisowe, zainteresowane zaangażowaniem w budowę sektora gazu łupkowego. W 2011 r. w gronie koncesjonariuszy, którym wydano ogółem 97 koncesji na poszukiwanie złóż gazu znalazły się takie amerykańskie firmy, jak: ExxonMobil, ConocoPhillips, MarathonOil czy Talisman. Jednak w ciągu następnych lat nie odnotowano znaczących postępów w zakresie odkryć niekonwencjonalnych złóż gazu ziemnego. Już w 2013 r. z działalności poszukiwawczej w Polsce wycofała się spółka ConocoPhillips. Ostatecznie realizacja planów zagospodarowania polskich zasobów gazu ze złóż niekonwencjonalnych zakończyła się niepowodzeniem. Według raportu Najwyższej Izby Kontroli z grudnia 2017 r. o tej porażce zdecydowało niewypracowanie przez władze państwowe „(...) spójnej polityki koncesyjnej w zakresie poszukiwania i rozpoznawania złóż (...) gazu łupkowego”. W efekcie tych zaniechań państwo nie posiada (...)

wiarygodnych danych nt. potencjału tych złóż, pozwalających prowadzić realistyczną politykę surowcową¹⁹.

Współpraca polsko-amerykańska po roku 2015 zaczęła się natomiast koncentrować wokół kwestii dostaw i handlu gazem ziemnym. Rozwój tego nowego obszaru kooperacji zyskał jednoznaczne i zdecydowane poparcie wyrażone na najwyższych szczeblach władz państwowych Polski i Stanów Zjednoczonych. Deklaracje poparcia zostały wyartykułowane m.in. podczas wizyty Prezydenta USA D. Trumpa w Warszawie w sierpniu 2017 r. Podczas konferencji prasowej D. Trump oświadczył: „Mam nadzieję, że niedługo zostanie zawarty kontrakt długoterminowy na dostawy gazu LNG i w ten sposób zdywersyfikowane zostaną dostawy tego niezwykle ważnego surowca. Ameryka jest gotowa pomóc Polsce i innym krajom europejskim w zdywersyfikowaniu dostawców energii²⁰. Prezydent Polski Andrzej Duda wyraził natomiast nadzieję, że „(...) zostanie zawarty w niedługim czasie kontrakt długoterminowy na dostawy gazu skroplonego ze Stanów Zjednoczonych i w ten sposób będzie postępować dywersyfikacja źródeł dostaw tego niezwykle ważnego surowca do Polski²¹”.

W 2016 r. należąca w 70% do Skarbu Państwa Grupa PGNiG sprowadziła pierwszy ładunek gazu ziemnego z USA do Polski, na podstawie wynegocjowanego przez londyńskie biuro handlowe spółki kontraktu spotowego. Transport zakupionego od amerykańskiej firmy Cheniere Energy gazu zrealizowany został przy pomocy gazowca Clean Ocean, który dotarł do terminala LNG im. Lecha Kaczyńskiego w Świnoujściu 7 VI 2017 r. Następnie Grupa PGNiG jeszcze w tym samym roku podpisała 5 letni kontrakt z brytyjską firmą Centrica LNG, która zrealizować ma 9 dostaw amerykańskiego gazu skroplonego między 2018 a 2022 r. Łączny wolumen gazu jaki dotrze do Polski z Ameryki ma wynieść ok. 0,8 mld m³²². W ocenie ówczesnego wicepremiera polskiego rządu Mateusza Morawieckiego dostawy gazu z USA wzmocnią pozycję negocjacyjną Polski wobec rosyjskiego dostawcy, ale także stwarzają szansę na przyszły rozwój reeksportu z Polski na rynki europejskie. Zdaniem M. Morawieckiego realna dywersyfikacja dostaw jaka umożliwi terminal LNG w Świnoujściu pozwoli na

¹⁹ NIK. *NIK o udzielaniu koncesji na poszukiwanie i rozpoznawanie złóż*, 14 XII 2017, <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/nik-o-udzielaniu-koncesji-na-poszukiwanie-zloz-miedzi-weglowodorow-gazu-lupkowego.html> [12 II 2018].

²⁰ *Donald Trump: Nigdy nie byliśmy bliżsi Polski, niż w tej chwili*, 6 VII 2018, <http://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/art,663,spotkanie-prezydentow-polski-i-usa-.html> [12 II 2018].

²¹ *Ibidem*.

²² *Przełomowy kontrakt dla PGNiG. Do Polski trafi gaz z USA*, „Business Insider Polska”, 21 XI 2017, <https://businessinsider.com.pl/firmy/sprzedaz/pgnig-kupowac-bedzie-gaz-w-usa/klcnw4m> [12 II 2018].

niezależnienie się „(...) od tego dyktatu cenowego, czy mówiąc wprost nawet od rosyjskiego szantażu cenowego”²³.

Pierwsze kontrakty gazowe zostały także pozytywnie skomentowane przez Departament Stanu USA: „Stany Zjednoczone z zadowoleniem przyjmują realizację pierwszej dostawy skroplonego gazu ziemnego (LNG) do Europy Środkowej, która dotarła do Polski, która (...) przyczynia się obniżenia ceny dla naszych partnerów za granicą i wzmocnienia bezpieczeństwa energetycznego Europy. (...) Stany Zjednoczone gratulują Polsce tego znaczącego kroku w zakresie dywersyfikacji ważnych źródeł energii i wzmocnienia energetycznego Europy”²⁴.

Polska i USA reprezentują także zbieżne stanowisko wobec forsowanego przez FR i jej zachodnioeuropejskich partnerów, w tym Niemcy, projektu rurociągu przechodzącego po dnie Morza Bałtyckiego *Nord Stream II*. W tym przypadku interesy obu stron są bardzo czytelne. W przypadku USA kolejne połączenie rurociągowo pomiędzy dostawcą rosyjskim a największym rynkiem gazu w UE, czyli Niemcami, stanowi bardzo poważną konkurencję dla zdobywających dopiero rynki zagraniczne amerykańskich dostawców²⁵. Rurociąg ten, będący wyrazem ścisłych interesów energetycznych Niemiec i Rosji, przyczyniać się będzie do rozmywania spójności strategicznej Sojuszu Północnoatlantyckiego²⁶. Stanowisko władz Polski jest jednoznaczne: projekt jest polityczny, osłabia bezpieczeństwo energetyczne UE, zwiększając zależność od największego zewnętrznej dostawcy oraz uderza w bezpieczeństwo Ukrainy, neutralizując jej dotychczasową rolę państwa tranzytowego.

Perspektywy i konsekwencje współpracy polsko-amerykańskiej

Niewątpliwym osiągnięciem w latach 2015–2017 było zainicjowanie handlu gazem pomiędzy USA a Polską. Fakt ten potwierdza m.in. znaczenie jakie przypisuje się infrastrukturze LNG w ramach budowania bezpieczeństwa rynku – dywersyfikacja oraz rozwoju obrotów handlowych pomiędzy często oddalonymi od siebie rynkami. Dostarczony do Polski w 2017 r. transport amerykańskiego

²³ Morawiecki: gaz z USA wynegocjowany po bardzo dobrych cenach, „Rzeczpospolita”, 28 IV 2017, <http://www.rp.pl/Energianews/304289923-Morawiecki-gaz-z-USA-wynegocjowany-po-bardzo-dobrych-cenach.html> [12 II 2018].

²⁴ *First LNG Delivery to Poland*, U.S. Department of State, <https://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2017/06/271637.htm> [12 II 2018].

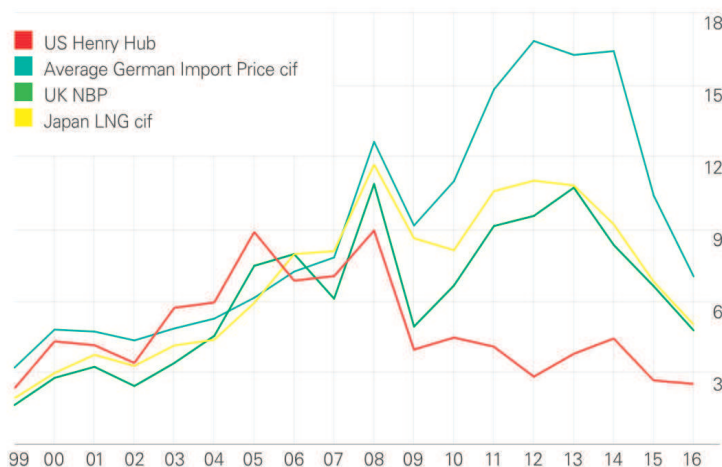
²⁵ *Senatorowie USA przeciwko Nord Stream 2*, 16 III 2018, <https://www.tvp.info/36411823/senatorowie-usa-przeciwko-nord-stream-2> [11 II 2018].

²⁶ *Trump krytykuje Niemcy za wspieranie Nord Stream 2*, 5 IV 2018, http://gazownictwo.wnp.pl/trump-krytykuje-niemcy-za-wspieranie-nord-stream-2,320861_1_0_0.html [12 V 2018].

gazu oczywiście nie wpłynął znacząco na zmianę struktury zaopatrzenia naszego rynku. Jednak wraz z postępującą rozbudową terminali eksportowych na wschodnim wybrzeżu USA oraz zakończeniem prac nad powiększeniem zdolności odbiorczych świnoujskiego terminala LNG do 7,5 mld m³ rocznie, powstaną warunki techniczne do realizacji dostaw w znacznie większej skali. Ważną kwestią, w dużej mierze decydującą o wielkości dalszych obrotów handlowych, jest cena jaką wynegocjują polscy kontrahenci u amerykańskich dostawców.

Z porównania światowych benchmarków cenowych wynika, że licząc od 2008 r. ceny gazu notowane w amerykańskim *Henry Hub* były najniższe w odniesieniu do pozostałych 3 najważniejszych centrów kształtowania się cen referencyjnych dla rynków międzynarodowych.

Wyk. 2. Dynamika i porównanie cen gazu ziemnego na rynkach światowych (USD/mmBTU)

Źródło: BP, <https://www.bp.com/en/global/corporate/energy-economics/statistical-review-of-world-energy/natural-gas/natural-gas-prices.html>

Trudno jednak na tym etapie rozwoju amerykańskiego eksportu gazu jednoznacznie stwierdzić, że zyskał on mocną przewagę konkurencyjną nad pozostałymi ofertami obecnymi na rynkach światowych. Analiza danych dotyczących cen uzyskiwanych przez europejskich odbiorców pokazuje, że amerykańscy dostawcy zdolni są do dużej elastyczności cenowej. W tym przypadku wiele zależy od pozycji negocjacyjnych stron, o których decyduje m.in. realna możliwość skorzystania z konkurencyjnej oferty czy wielkość wolumenu jaka jest przedmiotem zainteresowania.

W przypadku polskich odbiorców, ich pozycji negocjacyjnej sprzyjać będzie uruchomienie Bramy Północnej oraz zakończenie obowiązywania kontraktu z Gazpromem, który blokuje polski rynek i nie pozwala na ulokowanie na nim większych wolumenów gazu pochodzącego od innych dostawców. Szansy na rozwój polsko-amerykańskiego handlu gazem należy także upatrywać w realizacji *hubu* gazowego, który jak wcześniej wspomniano będzie także dedykowany sąsiadom Polski z Europy Środkowej i Wschodniej. Liczone łącznie rynki państw inicjatywy *Trójmorza* oraz Ukrainy warte są ok. 100 mld m³ konsumowanego gazu ziemnego rocznie. Polska w perspektywie kilku lat może umożliwić dostęp do nich poprzez wybudowanie planowanych obecnie intrerkonektorów.

Tabela 1. Porównanie cen i wolumenów amerykańskiego gazu wyeksportowanego do państw Unii Europejskiej

Kraj importujący	Cena za stopę sześcienną	Dostarczony wolumen w stopach sześciennych	Dostarczony wolumen w metrach sześciennych
Hiszpania	4,94	29,329	830,5 mln
Holandia	6,35	3,042	86,1 mln
Litwa	3,84	6,844	193,8 mln
Portugalia	5,65	19,523	552,8 mln
Polska	4,26	3,440	97,4 mln
Wielka Brytania	3,87	3,410	96,5 mln
Włochy	3,95	6,493	183,8 mln
Razem			2,04 mld

Źródło: Energy Information Administration (EIA), https://www.eia.gov/dnav/ng/ng_move_expc_s1_a.htm

Dzięki giełdzie gazu działającej na Towarowej Giełdzie Energii S.A. może także stać się regionalnym centrum kształtowania ceny referencyjnej dla regionu. Taka wizja przyszłości wydaje się być bliska czołowym polskim politykom. W swoim *exposé* Premier Morawiecki zadeklarował, że jego celem jest stworzenie takiego koncentratora rynku: „Chcemy utworzyć *hub* gazu, który będzie zaopatrywał naszych sąsiadów”. We wrześniu 2017 r., jeszcze jako wicepremier, w wywiadzie dla amerykańskiej Fox News odnosząc się do bezpieczeństwa energetycznego Polski zadeklarował, że „Chcemy być *hubem* amerykańskiego gazu w Europie”. Jednak jako pierwszy do przyszłej

roli *hubu* gazowego w kontekście relacji polsko-amerykańskiej odniósł się Prezydent A. Duda, podczas swojej wizyty w USA. Nakreślił on przyszłą rolę Polski w procesie budowy bezpiecznych i zintegrowanych rynków gazu w regionie: „(...) zwiększyliśmy nasze możliwości importu, ale również jesteśmy zdeterminowani, by zwiększyć bezpieczeństwo energetyczne w regionie Europy Środkowej. Jednym z naszych priorytetów jest budowa połączeń (energetycznych) z naszymi sąsiadami. Niedawno zakończyliśmy studium wykonalności dla budowy nowego połączenia gazowego z Ukrainą. Polska ma na celu stworzenie *hubu* gazowego w regionie. USA mogą odegrać ważną rolę w tym projekcie”.

Dzięki rozwojowi współpracy gazowej stosunki polsko-amerykańskie mogą w niedalekiej perspektywie ulec wzmocnieniu, dzięki zawiązaniu się istotnych dla obu partnerów interesów gospodarczych. Jednocześnie kooperacja w powyższym zakresie ukazywana jest w kontekście rozwoju współpracy w regionie *Trójmorza*. Przeanalizowane powyżej działania i wypowiedzi strony polskiej skłaniają do postawienia wniosku o zachodzącej ewolucji polskiej strategii wobec gazu ziemnego: od modelu pasywnego, w którym jedynym celem jest zbudowanie bezpieczeństwa opartego na zdywersyfikowanej infrastrukturze, do modelu aktywnego, w którym w oparciu o zapewnione bezpieczeństwo dąży się do budowania szerokich międzynarodowych realizacji handlowych i uczynienia z Polski lidera integracji i współpracy rynków gazu w regionie.

SŁOWA KLUCZOWE

gaz ziemny, LNG, Polska, USA, Unia Europejska, Gazprom, Rosja, Europa Środkowa i Wschodnia, hub gazowy, dywersyfikacja, *Trójmorze*

KEYWORDS

natural gas, LNG, Poland, the USA, the European Union, Gazprom, Russia, Central and Eastern Europe, gas hub, diversification, *Trimarium*

S u m m a r y

The significance of natural gas in Polish-American relations

The article is devoted to the subject of natural gas in the current relations between Poland and the United States. The subject was chosen partly because of the growing significance of natural gas in the economic strategies of both countries. Natural gas is one of the most important resources traded internationally. Concrete cases of

---

cooperation in the field, supported by declarations on the highest political levels, allow us to assume the existence of a high potential for the Polish-American cooperation in the area of natural gas trade and supply, as well as common economic and political interests connected with this resource.